

Verdi kontra Szitányi

Őszintén sajnálom az opera műsorok szerkesztőjét: igen nehéz dolga lehet a televízióban. Teljes opera közvetítését a közönség nehezen viseli el a képernyőn már csak azért is, mert az élő színpad és a kamera követelményei alapvetően mások; az erre a célra készült külföldi filmek forgalmazását pedig nemcsak anyagi körülmények, hanem az idegen nyelvű tolmácsolás is nehezíti. Marad a keresztmetszet, ez a zanzásított műfaj, amely éppen annyi zenével szolgál, hogy a nagyközönség már képet alkot-hasson a műről, de még ne találja unalmasnak.

Azt hiszem, ezek a programok nem akkor teljesítik jól feladatukat, ha úgy ahogy összetákolják az opera legérdekesebb részleteit, hanem akkor, ha érdeklődést tudnak kelteni velük a darab egésze iránt. Ismeretterjesztésre tehát csak ritka, szerencsés esetben vállalkozhatnak (ilyenre is volt példa a tévében a közelmúltban); fontos, hogy a néző-hallgató gyönyörköd-jék a zenében (vagy az előadásban).

A fiatal Verdi című tévé sorozat készítői is kemény fába vágják a fejszéküket. Okosan elhatározták, hogy a nagy operakomponista négy, Magyarországon játszott fiatalkori alkotását ciklusba fűzik úgy, hogy először keresztmetszet-szerűen találják, később pedig teljes előadás formájában sugározzák. A zanzásítás buktatóját

úgy akarták elkerülni, hogy — szerencsésen — mellőzték a dilettantizmusra csábító keretjáté-
kot és a zenei részleteket csupán tartalmat ismertető szöveggel kö-tötték össze. Igaz, a szin-padszerűség kényszere itt is kísértett: nem tud-ták megállni, hogy ezt a Pesti műsorba vagy operakalauzba illő kor-rekt szöveget ne egy Verdi korabeli kosztü-mös „néző” szájába ad-ják, s egy színészjelölt-tel mondassák el (na-gyon gépiesen, egy léleg-zetvételre, monotonan). Mennyivel jobb volt a történeti háttérrel né-hány szóval érzékeltető bémondó! Csak azt nem értem, miért állította (és írta a Rádióújság is), hogy a Keretjáték szö-vegét Erdődy János ké-szítette el. Lehet, hogy az aggodalmaskodó néző számára akartak egy író vonzerejével kedvesked-ni abban bízva, hogy nem veszi észre: keret-játék helyett az opera tartalmát darálják a fü-lébe? Azt is rögtön hoz-zá kell tennem, hogy nem a tartalmi vázlatot, hanem az unalmas meg-valósítást és az érthetle-nül naív kosztümös be-állítás kifogásolom. Persze mindez csak kül-sőség, s ha a vállalkozás első darabja, a Nabucco részleteinek közvetítése nem érte el igazi célját, az valójában az opera-házi közvetítésen múlt. És itt vált ismét vilá-gossá, hogy mennyire lehetetlen az operaszín-padi produkciót kame-raközelségre hozni, hogy mennyire különböző a

televízióra és a színpad-ra készült mű rendezé-se. A tévé opera számol az énekesek korlátozottabb színészi készségé-
vel; de mindenekelőtt más az operatőri mun-ka, más a rendezői be-állítás. A színpadi elő-adás közvetítésében vi-szont mintha nagyító tükörben látnánk a sokat gúnyolt operai já-ték manírjait, s az a mozgás, gesztikulálás, amely a nagy színpad keretében jóformán természetes, a képernyőn nevetésre ingerel még a legdrámaibb jelenetben is. Az énekesek közül: most egyedül Melis György érte el azt a ha-tást, amelyet az operá-ban is mindig — az ő egyéniségének nincs szüksége jótékony távol-ságra. A többiek vi-szont, különösen a kó-rus, mintha a műfaj pa-ródiaját játszották volna: ha jajongtak — ki-nyújtották karjukat; ha könyörögtek — az ég felé fordították fejüket. Nem tudom, hogy a né-hány éve megérdemelten nagy sikert aratott fel-újítás rendezője, Békés András miként véleke-dik a televíziós felvételt rendező Békés András munkájáról (és a „keret-játékok” rendező Szitá-nyi Andrásról); talán a közvetítés körülményei akadályozták, hogy a rendező két énje egy-máshoz és a televízió feltételeihez alkalmaz-kodjék. A sorozat jövő-je érdekében reméljük, hogy a rendezők harcá-ból a fiatal Verdi zené-je kerül ki győztesen.

FEUER MÁRIA